Վահան Թոթովենց

Նոր Բյուզանդիոն

3

ԻՍԽԵԼ. Պահանջում եմ ես ձեզանից իմ բոլոր ծառայությունների հատուցումը: Երեսուն տարի ամբողջ ես ծառայել եմ հարստացնելու ձեզ, հարթել եմ ձեր առաջ ցցված բոլոր խոչընդոտները Բաղդադից մինչև Ստամբուլ: Հիշո՞ւմ եք, ես իմ ճանկերով փորեցի տասնյակ հորեր՝ թաղելու համար ձեր անձնական թշնամիներին: Կրել եմ թուք, մուր, վիրավորել են իմ ցեղային արժանապատվությանը, ես պահել եմ հավիտենական լռություն՝ չվտանգելու համար միայն և միայն ձեզ: Պահանջում եմ կաթոլիկ ամիրայի գլուխը: Ես բարոյական իրավունք ունեի սպասելու, որ դուք ապտակին կպատասխանեք գեթ ժամանակավոր ապտակով, բայց դուք միայն սպառնացիք սպանությամբ, ակնկալում եմ, որ գեթ այս սպառնալիքը իրագործեք վաղը արշալույսին:

ՀԱԼԵՏ. Իմ երդումը երդում է, Իսխել, միայն պետք է գտնել պատճառը՝ համոզելու թագավորին նրա գլխատման հրամանը տալու:

ԻՍԽԵԼ. Ես արել եմ ամեն ինչ, վտանգելով իմ կյանքը, որպեսզի ձեզ ազատեմ ամեն տեսակի վտանգներից: Հալետ էֆենդի, պիտի անեք ամեն ինչ ինձ ապտակողին պատմելու համար:

ՀԱԼԵՏ. Դավադրության մեջ դու վարպետ ես, Իսխել, գտիր հնարքը, ես գործադրեմ:

ԻՍԽԵԼ. Ես կգտնեմ հնարը, եթե դուք, Հալետ էֆենդի, արիություն ցույց տաք:

ՀԱԼԵՏ. Պատրաստ եմ:

ԻՍԽԵԼ. (Ձղային երթևեկում է դահլիճում, միրուքի թելերը քաշում է և կծում) Առևտրական գեղծարարություն անհնարին է վերագրել Հաջի Չելեբուն: Ստամբուլի մեջ նա ամենախորամանկ և ամենավարպետ մարդն է:

ՀԱԼԵՏ. Ապա՞:

ԻՍԽԵԼ. Նրան պետք է ամբաստանել ճշմարիտ կրոնի դեմ հայհոյած և գործած լինելու մեջ:

ՀԱԼԵՏ. Ճշմարիտ կրոնի դե՞մ... կասկածում եմ:

ԻՍԽԵԼ. Մեղսակից է նա կաթոլիկ պաշտամունքի: Կաթոլիկ պաշտամունքը արգելված է Օսմանյան կայսրության բոլոր սահմաններում:

ՀԱԼԵՏ. Այդ կլինի, եթե մենք հաստատապես համոզված լինենք, որ նա մի այսպիսի մատուռ ունի իր ապարանքում:

ԻՍԽԵԼ. Դա հեշտ է, բայց ժամանակի կկարոտի: (Բարկացած) Ես նրա գլխատումը ուզում եմ տեսնել հենց վաղն առավոտ:

ՀԱԼԵՏ. (Երթևեկում է) Կարելի՞ է առանց ստուգելու ամբաստանել:

ԻՍԽԵԼ. Առանց ստուգելու սուլթանը նրան գլխատելու հրաման չի տա:

ՀԱԼԵՏ. Ինչպե՞ս պիտի անել: Դավադրիր, և ես անեմ:

ԻՍԽԵԼ. (Ձղային երթևեկ: Նստում է մի բազկաթոռի վրա և ընկնում է խոր մտածմունքի մեջ) Գտա, դուք կարո՞ղ եք, Հալետ էֆենդի, այս գիշեր ունկնդրություն խնդրել սուլթանից:

ՀԱԼԵՏ. Այս գիշե՞ր:

ԻՍԽԵԼ. Այո, այս գիշեր:

ՀԱԼԵՏ. (Տատանվելով) Այո:

ԻՍԽԵԼ. Կներկայանաք սուլթանին երեք հոջաներով և կհայտնեք նրան, որ հոջաները իրենց աչքերով տեսել են, որ, իբր կրոնական վրեժխնդրություն, Հաջի Չելեբին ինձ ապտակելուց հետո գնացել է Այա-Սոֆիա և կեղտոտել է Այա-Սոֆիայի շենքի վրա:

ՀԱԼԵՏ. Ո՞վ կհամաձայնի գալ և վկայել:

ԻՍԽԵԼ. Ես կգտնեմ: Հարուստ եմ ես:

ՀԱԼԵՏ. Գտիր, և այդ բավական է:

ԻՍԽԵԼ. (Ուրախացած, շփելով իր միրուքը և նայելով գետնին, ինքն իրեն) Ես, ես կգտնեմ: Կվատնեմ Տյուզյանների մարգարիտներն ու ադամանդները: (Շարոցը վերցնում է սեղանի վրայից:)

ՀԱԼԵՏ. Շուտ պետք է գտնել:

ԻՍԽԵԼ. Ինձ խեղդում է այդ ապտակը: Ապտակը վառում է իմ արժանապատվությունը: (Դուրս է գնում քայլելով:)

ՎԱՐԱԳՈՒՅՐ

ՊԱՏԿԵՐ

Սուլթանական սարայի դահլիճներից մեկը, խորքում ծովահայաց պատշգամբով: Մտնում են մեծ վեզիրը և Բ. սենեկապետը:

ՄԵԾ ՎԵՋԻՐ. Անտանելի է կայսրության դրությունը. ահավոր սպանություններ, ավազակություն, օրը ցերեկով կողոպուտներ և հափշտակություններ: Մայրաքաղաքը դառել է մի հսկա պոռնկանոց: Մայրաքաղաքի բնակչության ինսուն տոկոսը արտադրում են ճարպ, կիրք և կղկղանք: Հարբեցողություն, շվայտություն և շռայլություն:

Բ. ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ. Իզուր եք մտահոգվում այդ մասին, մեծ վեզիր, այդ մտահոգությունը նշանակում է վտանգ ձեր պաշտոնին: Չեք հարատևի եթե շատ խոսեք:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Մի՞թե:

ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ. Ներկայացրեք ամեն ինչ փայլուն, չափազանցրեք լավ բաները, իսկ ձեր կոկորդում խեղդեցեք բոլոր կայսերական մոլությունները:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Կարող եմ ես խեղդվել:

Բ. ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ. Մարդկային կոկորդից ավելի անհատակ ծակ չկա, մեծ վեզիր: Այդ ծակում կարելի է պարփակել մի ողջ աշխարհ սուտ: Եվ այդ բոլորից հետո, երբ կհարստանաք, մեծ վեզիր, կառուցել կտաք մի մզկիթ և կապահովեք մի լուսավոր անկյուն իսլամական դրախտում: Սխալ է, որ մարդիկ սիրում են ճշմարտությունը և ճշմարիտ մարդկանց: Մարդիկ սիրում են սուտը, սուտը ատամներ չունի, սուտը քաղցր է, դուրեկան, սուտի մեջ ոչ մի ցավ չկա: Ես ճանաչում եմ մարդկանց, մեծ վեզիր: Ճշմարտությունը անողոք է, մի լինիք անողոք:

Գալիս է սուլթանը:

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Մտնում է:)

Բ. ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ. (Խոնարհվելով) օգոստափառ: (Դուրս:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Դեպի պատշգամբը) Հրաշալի է ծովը, մեծ վեզիր, հրաշալի:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Ծովը միշտ հրաշալի է, օգոստափառ:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Չեմ սիրում, երբ ծովը կորցնում է իր կախարդական կապույտը: Ատում եմ գորշ ծովը:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Գորշ ծովերն էլ ունեն իրենց վեհությունը, օգոստափառ, բայց ձեր ասած ծովը միշտ հրաշալի է:

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Պատշգամբում) Կուզենայի այսօր հարճերիցս մեկի հետ զվարճանալ այս պատշգամբի վրա:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Այսօր նորին վեհափառության ընդունելության օրն է: Թող չմոռանա օգոստափառը, որ օսմանյան գահակալները երբեք չեն թերացել իրենց պետական գործերում: Այնուամենայնիվ, ինչ որ իմ օգոստափառ սուլթանն է կամենում...

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ցանկանում եմ այսօր զվարճանալ: Ուրիշ ոչինչ:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Անժխտելի է օգոստափառ կայսեր ցանկությունը:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ի՞նչ լուր իմ կայսրության սահմաններից:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Խաղաղության լուրեր:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ի՞նչ վիճակի մեջ է մայրաքաղաքը:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Հանգիստ և հարուստ՝ կայսեր շնորհիվ: Միակ կայսրությունը, ուր սպանություններ և ավազակություններ չեն պատահում:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Գո՞հ են իմ հպատակները:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Ավելի քան գոհ. կյանքը՝ ազատ, ինչքը՝ ապահով և պատիվը՝ անձեռնմխելի:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Կայսրության խուլ անկյուններում ոչինչ չի՞ պատահում:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Ոչ մի անախորժ դեպք, օգոստափառ:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ամբողջովին զսպվա՞ծ են ենիչերիները:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Կտրուկ է սուրը մեր օգոստափառ կայսեր:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Գլխատվեցի՞ն բանակին հաց հայթայթող գեղծարարները:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Այո, տեր իմ, այս արշալույսին:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ե՞րբ կմեկնի ներքին գործերի նազիրը դեպի կայսրության արևելյան սահմանները:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Մեկնեց երեկ իրիկվա նավով:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Պետք էր հրահանգել նրան լավ աչքով նայել անհավատ հայերին, նրանք իմ կայսրության օգտակար տարրերն են:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Անհավատների օգտակարության չեմ հավատում. թող ների ինձ մեր օգոստափառ սուլթանը:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Դուք պետականորեն չեք մտածում, մեծ վեզիր:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Թող ների ինձ մեր ղազի սուլթանը:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ի՞նչ լուր արարողապետից:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Նա շուտով այստեղ կլինի զեկուցելու ձեզ, տեր իմ, Տյուզյանների աճուրդի մասին:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Միայն կարճ կապի:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Տեսնում է մեր օգոստափառ սուլթանը, որ Տյուզյաններն էլ հայեր էին և անհավատարիմ գտնվեցին կայսրության փողերանոցի գործում:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ես դեռևս բոլորովին էլ համոզված չեմ նրանց մեղավորության մասին: Ճիշտ է, հրամայեցի գլխատել, բայց դա ոչինչ չի նշանակում:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Մի՞թե Հալետ էֆենդիի փաստերը կասկածելի էին: Նա շատ մեծ ծառայություններ է մատուցել օսմանյան գահին և ժողովրդին:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Այդ ծառայությունները ես չեմ տեսնում, և ինձ դուր չի գալիս նրա անսահման փողասիրությունը:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Մարդկային է, օգոստափառ, մենք բոլորս սիրում ենք փողը:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ինչ որ է, պետք է շահել մյուս ամիրաների սրտերը: Իմ կայսրության ամբողջ եկամուտը նրանց ձեռքին է:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Մի՞թե մեր իսլամ եղբայրները չեն կարող այնքան օգտակար լինել այդ ասպարեզում, որքան անհավատները, տեր իմ:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Եվրոպական գործերում իսլամները շատ անճարակ են: Հիշո՞ւմ եք, վեզիր, ձեզ ուղարկեցի Արևելյան Ռումելի և...

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Իմ անճարակությունը նորին օգոստափառությունը թող չվերագրի իմ բոլոր ցեղակիցներին:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Դուք նրանց մեջ տանելին եք, մեծ վեզիր, այնուամենայնիվ:

Ա. ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ. (Մտնելով և խոնարհվելով) Արարողապետը ունկնդրություն է խնդրում նորին վեհափառությունից: Մենք միասին վերադարձանք Տյուզյանների ապարանքից:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Պետք է կարճ կապել, սակայն, պատմությունը, սենեկապետ:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Ինչպես որ հրամայում է նորին վեհափառությունը: (Դուրս):

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ձանձրանում եմ:

Մտնում են արարողապետ, Ա. սենեկապետ և Ա. թարգման, բոլորը խոնարհվում են:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Խոսեցե՛ք, արարողապետ:

ԱՐԱՐՈՂԱՊԵՏ. Ծախեցինք Տյուզյանների կահ-կարասիները և ապարանքը: Ականատես եղանք, օգոստափառ, նրանց դիզած հարստության: Օսմանյան ողջ փողերանոցը կուլ է գնացել նրանց անկշտում կոկորդին:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Կա՛րճ, արարողապետ, կա՛րճ:

ԱՐԱԲՈՂԱՊԵՏ. (Խոնարհվում է) Նորին օգոստափառ կայսեր մի տխուր լուր ունեմ հայտնելու:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Տխուր լո՞ւր: Տրամադրություն չունեմ լսելու: Ցանկանում եմ այսօր զվարճանալ:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Ոչ մի տխուր լուր չպետք է մթագնի օսմանյան կայսեր ճակատը:

ՍՈՒԼԹԱՆ . Ասացե՛ք, արարողապետ:

ԱՐԱԲՈՂԱՊԵՏ Նորին վեհափառությունը քաջ ծանոթ է, որ կայսրության սահմաններում արգելված էր կաթոլիկ կրոնի պաշտամունքը: Այս օրենքը լինելով մեր օրենքներից ամենից...

ՍՈՒԼԹԱՆ. Կա՛րճ: Հոգնել եմ կաթոլիկ ու լուսավորչական վեճերից:

ԱՐԱԲՈՂԱՊԵՏ. Աճուրդի ընթացքում Տյուզյանների ապարանքում բացվեց մի մատուռ, մի կաթոլիկ եկեղեցի:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Այդ բավական է, որ ես հիմա խորապես համոզվեմ նրանց գլխատելու վճռում:

ԱՐԱԲՈՂԱՊԵՏ. Մատուռի բացվելուց հետո...

ՍՈՒԼԹԱՆ. Չեմ ցանկանում լսել ավելին:

ԱՐԱԲՈՂԱՊԵՏ. Մատուռի բացումը ցույց տվեց...

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Զայրացած) Բավակա՛ն է:

ԱՐԱԲՈՂԱՊԵՏ. (Խոնարհվում է, և նրա հետ՝ բոլորը:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Երկար լռություն: Բոլորը խոնարհված դիրքում) Ծախեցի՞ք մատուռի գույքը:

ԱՐԱՐՈՂԱՊԵՏ. (Շտկվում է, նրա հետ՝ մյուսներն էլ) Ո՛չ, օգոստափառ, կարգադրեցի, որ եկեղեցական բոլոր անոթներն ուղարկվեն հայոց պատրիարքին:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Լա՛վ, այժմ գնացեք բոլորդ: Մենեկապե՛տ, այստեղ ուղարկիր իմ կրետացի հարճին:

Բ. ՄԵՆԵԿԱՊԵՏ. Կկատարվի կայծակի արագությամբ:

Բոլորը դուրս են գնում խոնարհվելով և ետ-ետ քաշվելով:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Խաղաղ է իմ կայսրությունը, պետք է զվարճանալ:

Բ. ՄԵՆԵԿԱՊԵՏ. (Ներս: Ետևից կրետացի հարճը:) Կատարված է նորին օգոստափառ կայսեր հրամանը: (Խոնարհվելով դուրս:)

ՀԱՐՃ. (Ծունկ է չոքում սուլթանի առաջ:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. Բարձրացիր իմ ծնկներին:

ՀԱՐՃԸ. (Բարձրանում և նստում է սուլթանի ծնկներին:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Վավաշոտ սիրաբանելով) Այսօր իմ տրամադրությունը բարձր է, խնդրիր ինձանից ինչ որ ցանկանում ես, և ես կշնորհեմ քեզ:

ՀԱՐՃ. Թող թույլ տա իմ կայսրը, որ ես վերադառնամ Կրետե:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Շնորհված է: Կգնաս Կրետե մի քանի ամսով:

ՀԱՐՃ. Թող թույլ տա իմ կայսրը՝ պարեմ իր համար:

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Լկտի համբույրից հետո՝ բաց է թողնում նրան:)

ՀԱՐՃ. (Սկսում է պարել մի կրքոտ պար:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Ընդհատելով պարը, գրկում է հարճին և կորսվում է վարագույրների ետև:)

Բ. ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ. (Գաղտագողի մտնելով ներս, նայում է չորս կողմը և ոչ ոքի չնկատելով՝ հեռանում է: Քիչ անց նորից է մտնում և այս անգամ սկսում է հազալ:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Վարագույրների ետևից երևալով) Ո՞վ է, ի՞նչ կա:

Բ.ՍԵՆԵԿԱՊԵՏ. Շեյխ-ուլ-Իսլամը խնդրում է ունկնդրություն Խալիֆայից:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ներս առաջնորդեցե՛ք:

ՀԱՐՃ. (Երևում է վարագույրների ետևից և խոնարհվելով սուլթանի առաջ՝ արագ քայլերով հեռանում է: Մտնում են Շեյխ-ուլ-Իսլամը և Հաջի Չելեբին:)

ՇԵՅԽ-ՈՒԼ-ԻՍԼԱՄ. Ինձ վիճակված է իսլամության խալիֆային միշտ հաղորդելու մեր կրոնի նորանոր հաղթությունները:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ճշմարիտ կրոնի բախտը այդպես է, Շեյխ-ու-Իսլամ, նա կտիրի ողջ աշխարհին:

ՇԵՅԽ-ՈՒԼ-ԻՍԼԱՄ. Դրան հավատում է հավատացյալների ամբողջ բազմությունը:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Խոնարհվում է:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Ապշում է:)

ՇԵՅԽ-ՈՒԼ-ԻՍԼԱՄ. Հաջի Չելեբին մեր պետության ամենահավատարիմ անհավատ ծառան, ընդունեց ճշմարիտ կրոնը:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Շնորհավորում եմ, Հաջի Չելեբի: Իմ կայսրության մեջ դու կհասնես մեծագույն պաշտոնների:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Պաշտոններն ինձ չեն շահագրգռում, իմ վեհափառ և խան և ղազի սուլթան, ինձ շահագրգռում է լույսը ճշմարիտ կրոնում: Ես տեսնում եմ այն իմ հոգու աչքերով: Մի քանի անգամներ ինձ թվացել է, որ ես ապրում եմ ծանր խավարում, բայց այսօր զգում եմ, որ աչքեր ունեմ և տեսնում եմ, ականջներ ունեմ և լսում եմ:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Հավատում եմ քո խոսքերին. լույսը ճշմարտություն է, և տեսնողը այդպես էլ զգում է:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Խոնարհվում է:)

ՇԵՅԽ-ՈՒԼ-ԻՍԼԱՄ. Օգոստափառ տեր, ես ցանկացա, որ Հաջի Չելեբին իր իսլամական ապարոշը կապի մարգարեի հաջորդի ներկայության:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Ծունկ է չոքում սուլթանի առաջ:)

ՇԵՅԽ-ՈՒԼ-ԻՍԼԱՄ. (Տալիս է մի սպիտակ ապարոշ սուլթանին, և սուլթանը կապում է Հաջի Չելեբու ֆեսի շուրջը:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Կանգնող ներքինուն) Կանչի՛ր այստեղ հանդերձապետին:

ՆԵՐՔԻՆԻ (Դուրս:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. Մարգարեի հաջորդը ցանկանում է վարձատրել քեզ իր վերարկուներից մեկով:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Խոնարհվում է սուլթանի առաջ և համբուրում է նրա վերարկուի քղանցքները:)

ՀԱՆԴԵՐՁԱՊԵՏ. Ի՞նչ է հրամայում իմ տերը:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Բեր այստեղ իսկույն իմ վերարկուներից մեկը:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՊԵՏ. (Դուրս:)

ՇԵՅԽ-ՈՒԼ-ԻՍԼԱՄ. Հավատում եմ, որ սրանից հետո Հաջի Չելեբին կծառայի կայսրության և խալիֆայի հարյուր անգամ ավելի եռանդով և հավատարմությամբ:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Կվարձատրվի նա Մարգարեի կողմից:

ՀԱՆԴԵՐՁԱՊԵՏ. (Ներս է գալիս վերարկուով և տալիս է սուլթանին:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. (Առնելով վերարկուն՝ ձգում է Հաջի Չելեբու վրա:)

ՀԱՆԴԵՐՁԱՊԵՏ. (Դուրս:)

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Համբուրելով վերարկուն՝ ոտի է կանգնում, հագնում է և գլուխը ծռած նայում գետնին:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. Խնդրի՛ր, Հաջի Չելեբի, քո ցանկացած բարձր պաշտոնը, և ես կտամ քեզ:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Ինչպես ասացի, պաշտոնները ինձ չեն շահագրգռում. մի փոքրիկ, համեստ պաշտոնում ես օգտակարությամբ կծառայեմ իմ փադիշահին և ճշմարիտ կրոնին:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ես քեզ նշանակում եմ արքունի գանձարանի պետ:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Աղաչում եմ իմ խալիֆայից և փադիշահից չվիրավորել իմ համեստությունը:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Ես քեզ նշանակում եմ Անգլիայի դեսպան:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Իմ փադիշահը և իմ խալիֆան թող չաքսորի իր ամենաստրուկ ծառային Հայրենիքից դուրս: Ես ատում եմ քրիստոնյա ժողովրդներին և պետություններին:

ՇԵՅԽ-ՈՒԼ-ԻՍԼԱՄ. Թույլ տվեք, օգոստափառ տեր, որ Հաջի Չելեբին ինքը ընտրի իր պաշտոնը:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Այդպես թող լինի:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. Փադիշահի և խալիֆայի ամենահլու ծառան խնդրում է իր ահրոջից նշանակել իրեն մաքսատան վերատեսուչ, ուր նա կարող է հսկել կայսրության արտածությանը և ներածությանը, մի պաշտոն, որի մեջ նա կարող է լավագույն կերպով ծառայել իր փադիշահի լայնածավալ կայսրության:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Մեծ մարդիկ փոքր պաշտոնների մեջ չեն կարող օգտակար լինել, բայց կփորձեմ: (Ներքինուն) Կանչի՛ր մեծ վեզիրին:

ՆԵՐՔԻՆԻ. (Դուրս:)

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. (Ներս) Հրամայեցեք, տեր իմ:

ՍՈՒԼԹԱՆ. Նշանակում եմ Հաջի Չելեբուն...

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. (Նայելով Հաջի Չելեբուն և տեսնելով իսլամական տարազով՝ ապշում է:)

ՍՈՒԼԹԱՆ. Մաքսատան վերատեսուչ: Հայտարարի՛ր առանձին հրովարտակով: Նվիրում եմ նրան Օսմանիեի առաջին ականակուռ շքանշան:

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. Լսում եմ, տեր իմ:

ՀԱՋԻ ՉԵԼԵԲԻ. (Էլի խոնարհվում է սուլթանի առաջ:)

ՄԵԾ ՎԵԶԻՐ. (Դուրս:)